

Politikai
röpiratok.

81.

—10

81

620

MI A TEENDŐNK?

október 20-dika után.

FEJTEGETI

BOROSS MIHÁLY.

Ára 20 kr. o. ért.

4.

—

PEST, 1860.

KIADJÁK ENGEL ÉS MÁNDELLO.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

1950

1951

1952

1953

MI A TEENDŐNK?

október 20-dika után.

FEJTEGETI

BOROSS MIHÁLY.

Handwritten signature

PEST, 1860.

KIADJÁK ENGEL ÉS MANDELLO.

61752 00765088

Szót szólok tinéktek atyámfiai férfiak! nem az ámitás, nem a lázítás szavát, hanem a tiszta igazság, a valóság szavát, mely a legőszintébb hazafiszív mélyéből fakad: itt az idő ébredjete!

Ti a természet józan gyermekei vagytok s naponként tapasztaljátok, hogy annak ölen aszály és eső, ború és derű, vihar és csend váltogatják egymást s a fényes nappalt rendszeren sötét éj követi. És midőn beáll a vihar s özszekúszálja vetéseinket, kicsavarja gyümölcsfáinkat, sovároghva várjuk a vihar elvonultát és sietve sietünk szántóföldrünkre, hogy be-temessük a barázdák közt elvonuló vízmosásokat, helyrehozzuk a kidőlt gyepűt, a behullott árkot s kerteinkbe, hogy felegyengessük s körülámogassuk a kidőlt fákat. És midőn leszáll a nap s beáll az éj, még soká bánkódva gondolunk vissza a leáldozott nap aranyszínű végsugaraira; de reményteljesen várjuk a rózsaszín-hajnal elközelgtét, a mikor kibontakozva a hosszas álomból, újra munkára tehetjük kezünket s munkálhatjuk családunk s az emberiség javát.

Atyámfiai férfiak! midőn a természetben ily képek vonultak el előttetek, nem jutott e eszetekbe néha néha az édes hon, ez a mindnyájunk közös anyja, mely „bölcsonk, majdan sirunk is, mely ápol s eltakar“; nem gondoltátok e olykor, hogy a haza sötét ege is ki fog egykor derülni?

Oh gondoltátok s reménylettétek ti azt, mert hiszen a nemzetek, országok élete is viszontagságok alá van vetve.

Volt idő nálunk is, melyre mindnyájan oly édesdeden emlékezünk vissza, midőn országunk nagyjai, a honatyák, megértvén a kor intő szavát, mintegy varázsvessző ütésére széttörettek a szolgaság láncai, eltöröltettek a robot napjai, szabad földbirtokossá tétetett a jobbágy és e nemzet minden tagja, gazdag és szegény, nagy és kicsiny egyenlővé lett a törvény előtt s osztakozott a jogokban, mert hordozta a közanya terheit. Volt idő, melyet ekkor sem tudtunk feledni, midőn vallás-, rang-, osztálykülönbség nélkül közös szavazat útján választhattuk azon férfiakat, kik nekünk igazságot szolgáltattak, kik jogainkat védték, kik közügyeinket vezették, kik mindnyájunk javára szolgáló törvényeket alkottak; mi-

dőn édes anyai nyelvünkön szólottak hozzánk bíránk, hozattak törvényeink, fogalmaztattak panaszaink s ítéleteink és csak anyai nyelven tanítottak iskoláinkban a tudományok.

Dicső idők! aranynapok! ki tudna titket feledni, a nélkül hogy nemzetiségét megtagadná!

De jött a vihar, melyet nem magunk idéztünk elő, melyet el nem háríthatánk és szétrombolta reményvárainkat, városok pusztítottak el, faluk égettettek le s az öldöklés angyala villogó kardot hordozott a haza térein, zúgott a vész, összekuszálta rendszerünket, összebonyolította hazánk viszonyait és midőn elvonult, temető lett a hon, melyben úgy maradtunk, mint a halott mult gyászos siremlékei. Még ez nem elég, a vihar forgószeléből lidérczek emelkedtek ki, kik nemzeti életünk ellen törtek, kik elakarták hitetni a külfölddel, hogy mi oly alatt állunk a polgárisodásban, miszerint a külföld legselejtesebb népe is alkalmas és hivatott arra, hogy a magyart civilizálja. Idegen országokból küldettek hozzánk a vezetők, igazságszolgáltatók, tanítók, kik oly nyelven szólottak hozzánk, melyet nem értünk, kik panaszainkat, sebeinket nem orvosolták, mert nyelvünket nem érték, kiktől nem tanulhattunk, mert a tudomány nyelve idegen volt előttünk. Enyészet küszöbén állott édes zengzetű nyelvünk s azzal együtt nemzetiségünk s oda jutánk, hogy hontalan lett a magyar saját ősi hazájában s bevándorolt parancsolt a benszületett polgár fölött.

Tizenkét évig tartó nehéz éj borult a hazára, a nehéz álmom elszibbasztotta a kedélyeket, tétlenségbe súlyesztette a honfilelkeket és a mi hallatlan volt eddig e hazában, a fiú kémje lett apjának, a testvér feladta testvérét, a vendég elárulta gazdáját, ide vitt bennünket a civilizáció. A hazáját szerető magyar pedig nem tett egyebet, mint nyögött a viszonyok ónsulya alatt, könyezve tekintett vissza a haza boldog napjaira, titkon törölgette torzonborz bajuszára hulló könnyeit, buzgó imákat röpített az egek urához, hogy fordítsa el hazájáról e nehéz igát és reménylette, hogy népe imáját meghallgatja a magyarok Istene s elhozza a hajnalt, mely szebb napokat derít e hazára, sőt titkon hitte is, hogy halhatlan költőnk jóslata szerint

..... Még jőni fog

Egy jobb kor, mely után

Buzgó imádság epedez

Százezrek ajakán. — Mert mint keresztyén nem tudta Isten igazságával, jóságával és bölcseségével meg-
egyeztetni.

..... hogy annyi szív
 Hiába onta vért
 S keservben annyi hő kebel
 Szakadt meg a honért.

..... hogy ész, erő
 És oly szent akarat
 Hiába sorvadozzanak
 Egy átoksúly alatt.

És ime reményünk nem hiúsult meg, hitünk nem csalatkozott. Isten meghallá imánkat, panaszunkat a bölcs fejedelem fülébe juttatá s eljött a szabadulás angyala. 1860. október 19-dike volt az utolsó éj, melyet sirva, sohajtva és reménylve virasztánk át, s 20-dikán pirkadni kezdett a jobb jövő sovárogova várt hajnala.

Mint a szegény fogoly, ki hosszas fogsága után elhagyja sötét börtönét, elveszti pillanatra szeme világát s tapogatva ismerkedik meg a körüle eső tárgyakkal: így van 20-dika óta a nemzet nagy tömege is.

Atyámfiak, férfiak! pirkad szabadságunk hajnala, mely után annyit sohajtottunk, most az a kérdés, hogy másik oldalunkra fordulva tovább is álomba s tétlenségbe süllyedve maradjunk-e s várjuk míg feljő a nap, mely munkára szólít; vagy kitörölve szemeinket, lassanként készülődjünk, hogy midőn feljő a nap a hegyormokon, munkára készen találjon?

Szót szólok hozzátok, atyámfiak, férfiak! nem az ámitás, nem a lázítás szavát, hanem a tiszta igazság, a valóság szavát, mely a legőszintébb honfiszív mélyéből fakad: keljetek fel és készülődjetek! Vegyék kezükbe a szüzek az ő olajos lámpájukat, író az ő pennáját, lelkesz az ő bibliáját, szántóvető az ő ásóját, arató az ő sarlóját, nyomtató az ő szórólapátját, ügyvéd az ő Verbőcijét, hogy midőn eljö a nagy munka ideje, ne találjon elszórva, vagy szunyadva, s ne töltsük a drága időt szerszámunk keresgetésével.

Nem mondom én, mert hiszen vétkezném s ámitó beszédet szólana az én nyelvem, ha azt mondanám, hogy az október 20-diki nyilatkozvány a nemzet jogos és törvényes minden követelését kielégítette; hogy alkotmányos szabadságunkat sértetlen épségben visszaadta, hogy minden sérelmünket tökéletesen visszaadta: mert hiszen épen úgy tudjátok, mint én, hogy honfitársaink nagy része még most is idegen ég alatt bujdosik s könnyezve tekint azon felhőre, mely az oly drága hon tájára, vagy vidékéről úszik; hogy nem az 184¹/₈-

dál megszakadt lánczhoz köttetett tovább fejlődésünk fonala; hogy a testvér s velünk jóban, roszban osztozott országok még most is az anyaország kebeléről leszakadva tengenek; hogy az adó, katonaaállítás nincs az országgyűlés hatalma alá helyezve; hogy a zsandár, finác s több eddig nem ismert ügykezelők maig is köztünk élnek: de ha ezen s ezekhez hasonló sérelmeink nincsenek is orvosolva, azt kérdem, valjon az által siettetjük-e vágyaink, közohajtásaink teljesültét, ha megragadva az alkalmat, az alap tovább építéséhez fogunk, vagy a tétlenség terén maradva, összedugott kézzel várjuk a sült galamb szánkba repülését?

Én azt hiszem, hogy a munkában s haladásban rejlik jövőnk üdve, s fogadjuk el készséggel az október 20-diki legmagasb nyilatkozványt, mint kiindulási pontot, mert nemzet üdvösen csak a törvényes uton haladhat kitűzött célja felé, s áldjuk a gondviselés kezét, hogy így intézte hazánk sorsát; fogadjuk el mint kikötőt, melyből vágyaink sajkáját a jó reménység foka felé biztosan kiindíthatjuk.

Midőn a tehetlen csecsemő az anyai méhből világra születik, valjon játékszerekre, sip, dob s trombitára van-e legelsőben is szüksége, vagy tápláló édes anyai tejre? Édes anyai tejre, hogy azon megerősödve s felnevelkedve megtanulhassa az édes anya nyelvét, melyen azután vágyait, kívánságait kifejezheti s elmondhatja, hogy hol fáj neki, mi bántja őt. Az idő, e nagy mostoha méhében, hallgatásra s tétlenségre kárhoztatva tizenkét évig tespedtünk s most midőn jó Istenünk kegyelméből, ki a világi dolgok folyamát a mi javunkra igazgatta, új életre születünk, nekünk is, mint a szenvedések gyermekének, nem tejre, nem a szabadság tejére van e szükségünk, hogy azon megerősödve biztosabban mozoghassunk, bátrabban szólhassunk s elmondhassuk, hogy mi fáj s mit kívánunk még birni? Ugy van, szabadságra van szükségünk és ezt visszanyertük a megyei s országos gyűlésekben.

Eddig olyanok voltunk, mint a néma gyermek, kinek anyja sem érti szavát, mert nyelvünk lekötött, mert a trón zsámolya és a nemzet közé áthatlan falat vont az önkény vas-hatalma, s azok, kik a nemzet és fejedelme kárán titkos örömet éreztek. Most a körülmények parancsszavára — mint egykor Józua szavára Jerikó falai — leomlott a közfal, a néma gyermek nyelve feloldatott s az országgyűlés közbejárásával oda viheti kívánságait a trón zsámolyához, s elmondhatja, hogy mit bir a multból, miről nem mondhat le a jelenben s mire törekszik a jövőben.

Atyámfiak, férfiak! szót szólok tinéktek, nem az ámitás, nem a lázítás szavát, hanem a tiszta igazság, a valóság szavát, mely a legtisztább honfi szív mélyéből fakad: seregeltetek azon jeles hazafiak zászlója alá, kiket a gondviselés mutató ujja rendelt arra, hogy minket az egyiptomi szolgaság földéből a magyar szabadság kanahánjába vezessenek, s kiknek hazafi lelkületökről bizvást feltehetjük, hogy nem állapotodnak meg addig, míg vágyaink ne tovább-ját el nem érjük, kik csak úgy boldogulnak nagy és nehéz feladatuk megoldásában, ha bizalommal, szeretettel s tisztelettel gyámolítjuk őket s minden kéz baráti kezet szorít, minden kebel testvéri kebelen dobog, minden szív egy érzelemben olvad össze, s ha elleneink boszújára egyetértve munkáljuk, hogy: Éljen a haza!

Vannak vészmadarak s lesznek ezután is, kik ámító beszédeikkel a ti hiteteket megakarják ingatni, kik e nemzet fiai közé viszálymagvat hinteni erőlködnek, hogy a pártokra szakadt nemzet vonaglásain gunykacajt üthessenek s a magyar nemzet politikai éretlenségét teli torokkal a házak tetejéről kürtölhessék, csak azért, hogy civilizáló szerepüket tovább játszhassák. Kérlek benneteket, atyámfiak, férfiak! a haza szent szerelmére s azon szép jövőre, mely nemzetünkre mosolyg, dugjátok be fületeket e halálmadarak víjjogása előtt s mutassátok meg, hogy a magyar nemzetnek a józan külföld előtt példabeszéddé vált vallásossága, politikai érettsége, józan ítélőtehetsége, rendszeretete s törvénytisztelete nem költemény, nem csalkép s hallgassatok, figyelmezzetek azoknak beszédére, kiknek minden gondolata, minden vágya, minden tette, minden törekvése egy a hazaszeretettel, s midőn azt mondják, hogy foglaljuk el a tért, egy nagy cél, a haza felvirulása s szabadsága lebeg szemük előtt. Vannak Mózeseitek és Áronaitok, hallgassátok azokat!

De hogy szavaimnak értelmét vegyétek s azoknak hitelt adni ne kételkedjete, elmondom tinéktek, mit nyertünk az október 20-diki legmagasb nyilatkozvánnyal; mi kívánni valóink maradtak fel; mi a nemzet teendője s mit reménylhetünk a majdan összeülendő országgyűléstől?

Az 1860 október 20-diki diploma minden alattvalónak törvényelőtti egyenlőséget s minden e hazában létező vallásfelekezetnek szabadvallásgyakorlatot biztosít; kimondja, hogy minden honpolgár születés és osztálykülönbség nélkül hivatalképes s hivatalra választható; a honvédelem s állam fenntartása tekintetéből mindenki egyenlően köteles katonáskodni s

az adóterhet viselni; világosan kifejezi, hogy az uri szolgálatok és robotok örökre megszüntetnek.

Valjon ezen engedményeken nem a mult oly mosolygó szelleme lebeg-e? Ki nem ismer ezekben az 1847/8 törvényes utolsó országgyűlés által hozott s V. Ferdinánd koronás királyunk által szentesített oly drága törvényekre? Valjon az 1847/8-diki VIII-ik törvénycikk nem azt rendeli-e, hogy Magyarország és a kapcsolt részek minden lakosai minden közterheket különbség nélkül egyenlően s aránylagosan viselnek? Valjon az 1847/8-diki XX-ik törvénycikk 2-ik pontja nem azt rendeli-e, hogy e hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve, különbség nélkül, tökéletes egyenlőség s viszonyosság állapíttatik meg? Valjon az 1847/8-diki V. és XVI. törvénycikkek nem teljes jogot adnak-e minden honpolgárnak a megyei és országgyűlési választásokba befolyhatni, s a hivatalképesség nem még 1847/8 előtt kimondatott? Valjon az 1847/8-diki IX. törvénycikk nem szüntette-e meg az urbér és azt pótló szerződések alapján addig gyakorlatban volt szolgálatok, robot, dézma és pénzbeli fizetések teljesítését? A császári diplomában tehát ennyiben nincs hátramenés, sőt fenhagyatik a többi törvények országgyűlési átvizsgálata, miből azt reménylhetjük, hogy alkotmányos fejlődésünk utját nem akarta bevágni a legmagasb nyilatkozvány.

Atyámfiak, férfiak! ismét intelek benneteket, vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne jussatok. A haza némely vidékein konkolyt szór a sátán s azt akarja elhíttetni az együgyűbb tömeggel, hogy az október 20-diki nyilatkozvány által újra a robot és dézma visszaállítása céloztatik. Ha halljátok csábító ajakának hitegető beszédét, forduljatok el tőle s mondjátok, mit Idvezítőnk mondott a kisértő ördögnek: távozz tőlem sátán, ne kísérted a te uradat s Istenedet; forduljatok el tőle, mert az a ti legnagyobb ellenségeitek, ki tűzben és vérben szeretné látni a hazát, hogy tovább is töltekezhessék a ti hiszékenységetek kizsákmányolásával.

Nincs e hazában ember, ki a haza polgárai közt szolgálkat szeretne látni, mert csak szabad fiak képesek megvédeni a hon szabadságát. Az 1847/8-diki országgyűlést semmisen kényszerítette arra, hogy a robotot eltörölje, s a haza minden polgárát egyenlően szabaddá tegye: ugyan kérlek benneteket, magatok ítéljétek meg, az 1860 vagy 61-diki országgyűlésnek mi oka lehetne arra, hogy hűtlen legyen 1847/8-hoz s vissza hozza az urbéri szolgálatot, most midőn a nyomorúság tizenkét éves iskolájában annyira megtanultuk az egymáshoz ragasz-

ködást; most, midőn minden magyar karra oly igen nagy szükség van; most, midőn csak egyetértés által vivható ki hazánk boldogsága. De lehetlen is lenne visszalépést tenni, miután a megyei és országgyűléseken a nemzet minden osztálya képviseltetik, midőn a közügyek vezetésébe nagy és kisiny egyiránt befolyhatik.

Az október 20-diki diploma által visszaállíttatott a magyar udvari kancellária s annak élén báró Vay Miklóst látjuk, kinek mind multja, mind az utóbbi időkbeni magaviselete a legszebb reményekre jogosíthat, s kiről bizvást feltehetjük, hogy midőn fényes hivatalát elvállalta, jelszavul ezt választotta: a haza minden előtt!

Az október 20-diki diploma által visszanyertük az országgyűlés tarthatás jogát, s miután a nemesség kiváltságos állása megszűnt, a hivatal és birtok-képesség minden osztályokra születés különbség nélkül kiterjesztetett; a jobbagyi szolgálatok és adózások eltöröltettek, nincs e hazának oly fia, ki az országgyűlésre küldendő követek által be ne folynék a törvények hozásába. Épen ebben áll a mi legnagyobb erőnk, hogy közösen hozzuk a törvényt, mert akkor a törvény tisztelete és megvédése is közös.

Az 1847⁷/₈-diki országgyűlés által hozott törvények közül a 8, 9, 11, 13-dik törvénycikkek elismertetnek s megerősíttetnek, a többinek át vizsgálása pedig a jövő országgyűlésre halasztatik. Hogy az országgyűlést illető határozatok kellőleg előkészíttessenek, Magyarország bibornokprimása bizatott meg, hogy Esztergomban mielőbb egy tanácskozmányt tartson oly férfakkal, kik hivatalos vagy polgári állás, értelmesség, közszolgálatok és közbizodalom által kitüntetvék. Magyarország bibornok primása mindig, de kivált az utóbbi időkben számtalan jelét adta tántoríthatlan hazafiuságának, s ujra csak áldhatjuk a gondviselést, hogy a fontos ügy kezelésére oly férfit rendelt, kitől jogosan reménylhetjük, hogy csak oly férfiakat fog e tanácskozmányra meghívni, kiket sem magasság, sem mélység, sem mosoly, sem redős homlok, sem ígéret, sem fenyegetés el nem szakaszthat a haza szent szerelmétől; oly hazafiakat fog maga körül gyűjteni hogy a szent költővel szóljak:

Kiknek szívök nem félne,
Ha az egész föld megrendülne
És a hegyek a tengernek
Közepébe bedülnének.

Ily hazafiaktól aztán megvárja a haza, hogy midőn törvényt alkotni összeülnek, nem követnek el törvényrontást, s a nemzet közohajtásának engedve, az 1847/8 diki törvényes országgyűlés V-ik törvénycikkét fogják tanácskozásuk alapjául venni, gondoskodni fognak, hogy azok, kik már egyszer jogélvezetben részesültek, a haza kárará abból ki ne zárassanak.

Az október 20-diki diploma által visszanyertük az ország alkotmányos intézményeit és ezen országot számot törvények hitlevelek és biztosítékok alapján illető közigazgatást és igazságszolgáltatást. A magyar ügyek ismét magyarok által kezeltetnek és képviseltetnek, s a közigazgatás élére ismét tárnokmester és az igazságszolgáltatás élére ismét országbiró állíttatott, minek következtében ügyeink nem fognak ezután oly csigalábon haladni. Így alakulván a dolgok, reményünk lehet, hogy kormányzó helyett nem sokára törvényesen választott magyar nádor fog a budai királyi palotában székelni.

Az október 20-diki diploma által visszanyertük az ősi megyei rendszert s visszaállíttattak a megyék régi határai. A megyék vezetésében tehát ismét oly férfiak fognak résztvenni, kik vérünkből való vérek, csontunkból való csontok, és kiket közbizodalom, tisztelet és érdem ültet hivatalos székükbe. Ha az ujonnan kinevezett főispánok diszes koszoruján végig tekintünk, ott látjuk a legrégibb magyar családokat Andrassy, Batthyáni, Cziráky, Eszterházi, Károlyi, Prónay, Somics, Zichy sat fényes ivadékait s ezek közt a polgári elem szerény virágát Zsivora Györgyöt. Oly férfiakat üdvözölhetünk bennök, kik az 1847/8-diki országgyűlésen nemzeti átalakulásunknak nagy részben előharcosai voltak, kik az urbéri szolgálatok bilincseit önkényt szaggatták szét, kik a nemzet fiait elkülönítő válaszfalakat önként rombolták le. És ha akkor a jogok megosztásában a nagy tömeg befolyása nélkül oly nagylelkűek s bőkezűek voltak, lehet-e, szabad-e feltennünk, hogy azok, kik akkor elsőek voltak, most midőn a rombadöntött alkotmányt kell újra építeni, utolsó, vagy hátra-menők fognak lenni, annyival inkább, hogy most már egy egész nemzet, és nem annak csak egy kiváltságos osztálya folyhat be a törvényhozásba s közügyek vezetésébe?

Végre az október 20-diki diploma által visszanyerte már-már enyészettel fenyegetett nyelvünk is elvesztett uralmát s most már édes anyai nyelvünkön szólhatunk biráinkhoz, taníthatjuk a tudományokat s minden apa, született légyen bármily alatt, kecsegtetheti magát a reménnyel, hogy tehetséges fia a legmagasabb hivatalokig emelkedhetik, habár csak

az anyai nyelvet érti is. Szóval, magyarok vagyunk nyelvben is, mint azok voltunk az érzelemben.

Ezek azok, a miket az október 20-diki diploma által nyertünk. Oh miért nem lehet teljes, és tökéletes a mi örömünk, miért nem kiálthatunk hozsánnát annak, a ki jött az urnak nevében! Sok az a mi után sovárgunk. Ellenségeink talán hálátlansággal vádolnak; de mi nem vagyunk hálátlanak, mert soknak élvezetétől elestünk, és hogy tudjátok mi az, mivel én nem tudnám szebben elmondani, idézem gróf Zay Károly jeles hazánkfíának a Wanderer című német lapban közzétett nyilatkozatát:

„A kielégítés, lelkesülés, azért nem általános:

Mivel igen sokan egy általános amnestia kihirdetését várták a politikai vétségekért elítéltekre nézve, s ezzel kapcsolatban egy ideiglenes Habeas corpus acta kibocsátását, melynek Magyarország hat századnál tovább birtokában volt, s mely minden polgári szabadságunk palládiumát képezi.

Mivel igen sokan szilárdul ragaszkodva a pragmatika sanktio szavaihoz s az 1791-beli 10 és 12 ik törvénycikkekhez, határozott bizonyossággal számítottak a teljcs restitutiora, az 184⁷/₈-évrei visszaterésre s az ezen országgyűlési határozatok felelevenítésére, szóval, a personal unio helyreállítására.

Mivel igen sokan reménylették, hogy az országgyűlésnek ismét visszaadatik a katonakötelezettség, adó és költségvetés, valamint a só árának meghatározhatására való befolyhatás.

Mivel igen sokan azt várták, hogy a vojvodina és bánóság tényleg visszakebeleztetik azonnal Magyarországba s föltétlenül elismertetik, hogy Horvát-és Tótország a magyar korona alatt áll.

Mivel igen sokan nem tudnak megbarátkozni azon határozattal, hogy Magyarország alkotmányának helyreállítása után az országgyűlési végzések, mielőtt királyi szentesítés alá jutnának, még valamely más testületi revision menjenek keresztül, mert az országgyűlés a törvényhozás jogát majdnem egy évezreden köröszkül a koronás királylyal közvetlen összeköttetésben gyakorolta.

Mivel igen sokan egy ideiglenes sajtótörvény kibocsátását vagy legalább azon biztos ígéretet várták, hogy a sajtóviszonyok rövid időn teljesen szabályoztatnak.

Mivel igen sokan számítottak a dohánymonopolium megszüntetésére sennek egy kevésbbé terhelőadónemre való átváltoztatására.

Mivel igen sokan reménylették, hogy figyelem fordítottik Erdélynek törvényesen szentesített s tényleg életbe lépett Magyarországgali uniojára.

Mivel igen sokan félnek attól, hogy miután a császári kibocsátvány az osztrák polgári törvénykönyv Magyarországrai ervénytelenségét nem érinti, ez továbbra is megtartatik az országra nézve, mind a mellett, hogy ennek írott és szokásos törvényei szellemével és elveivel össze nem fér.

Mivel igen sokan azt várták, hogy az országgyűlés még ez év folytán egybehívatik, nádor választatik, a koronázás megtörténik, mivel a választásmódot illetőleg az 1847 $\frac{7}{8}$ -beli szentesített törvény legalább ideiglenesen megtartathatik s ezt azért is várták, mivel az általános viszonyok a jövő év alatt ugy alakulhatnak, hogy az országgyűlés összehívása s a koronázás végrehajtása hosszabb időre hátra lehetne vetve.

Mivel igen sokan reményelték és ohajtották, hogy német-szláv testvéreink és szomszédainknak egy, a viszonyoknak megfelelő s a magyarral azon egy, alkotmányos önkormányzasi elven alapuló közös alkotmány fog adatni, melynél fogva azok Magyarországgal karöltve, teljes meggyőződéssel s minden erővel szembeszállhatunk diadalmasan minden a monárkhia, trón és dinasztia fennállását fenyegető ellenséges elemekkel, míg elkülönítve, rövid időn idegen elemekben oszlanak fel, s a világtörténet évkönyveiben nyom nélkül fognak eltűnni.“

Mindezen vágyakat, reményeket s ohajtásokat meghiusítja, vagy legalább hosszab időre háttérbe szorítja az október 20 diki nyilatkozvány, melyben világosan kimondatik, hogy „azon jog, törvényeket hozni, változtatni és megszüntetni Általunk és utódaink által ezentúl csupán a törvényesen egybegyűlt országgyűlések és illetőleg a birodalmi tanács közrehatásával fog gyakoroltatni, mely utóbbihoz az országgyűlések Általunk meghatározott számú tagokat küldendnek; hogy a pénz, katonaállítás s adó ügye, só árának nagyobbitása, újabb kölcsönök felvétele, az állami kiadások költségvetésének vizsgálata és a következő évre való megállapítása, valamint az állami számvizsgálati kimutatás és évi penzügyi kezelés végeredményének vizsgálata a birodalmi tanács közremunkálása mellett történendő. Mivel báró Sokcsevics horvátországi bán, Horvát s tótországi képviselőt összeállítására utasítottik; mivel a velünk törvényesen egyesített Erdélynek külön alkotmány adatik és mivel a szerbvajdaság és temesi bánóság vizsgálata és a szerbek nyilatkozatától tétetik függővé.

Ezek azok, a mik fájnak, s melyek a közvéleményt kétes hullámvázban tartják.

Atyámfiai, férfiak! szót szólok tinéktek, nem az ámitás, nem a lázítás szavát, hanem az igazság, a valóság szavát, mely a legőszintébb honfi szív mélyéből fakad; fogjatok a munkához, kezdjétek a sebek orvoslásához, s gondoljatok halhatlan Széchenyink mondatára: „a kiseded makkból — ha egészséges és el nem tapostatik — idővel óriás fa lesz.“ A makk itt van, egészséges, a mennyiben alkotmányos székkal bir, ha önmagunk el nem tapossuk, ha átültetjük nemzeti életünk földébe, ha fáradalmaink verejtékével öntözzük, merem jósolni, hogy ha Isten is úgy akarja, óriás fává lesz.

Ha ősi hajlékodnak tetejét, mely alatt évek hosszú során békében éltél, a tüzlángok megemésztik, falait a vihar s ellenség elpusztítják, úgy, hogy a szegeletkő is kimozdítatik helyéből: valjon sirva és jajveszékelve kell-e állanod a romok fölött, várva míg egy jóltevő idegen eljő és felépíti azt, vagy összeszedve a megmaradt s visszanyert épületfadarabokat új ház építéséhez kell-e fognod, hogy a szomszédok és rokonok látva erőlködésedet, segítségedre siessenek, mielőtt a munka terhe alatt összerogynál? Munkához kell fognod, atyámfia! mert Isten is úgy segít, ha magad is segítesz önmagadon.

Fogjunk tehát mi is a munkához, és ha biztosan s állandóan akarunk építeni, legelsőben is az alapot kell letenni. Legelső teendőnk tehát a megyék visszaállítása, mert ezek alkotmányos szabadságunk védvái voltak eddig is, midőn oly csekély volt a helyőrség, mennyivel nagyobb súlyt kell ezekre fektetnünk most, midőn a megye minden lakosa éber figyelemmel őrködik azoknak sáncain belől.

A főispánok legelső teendője birtokukba venni e védvárakat, kijavítani a megrongált falakat, kigyomláztatni a falakon buján tenyésző dudvát, leszedetni a szögletekre tapadt pókhálót, megtisztogattatni az avas porlepte ablakokat, kiszellőztetni a penészszagú teremeket, szóval, udvart és tért megmenteni a salak és selejttől, hogy a haza eredeti szüziességükben nyerje vissza alkotmányos védvőreit. Eredeti szüziességükben, mondom, mert a félig magyar, félig osztrák eljárás ha hátra nem is, de előre sem segít, a félig sült, félig főtt rendszer nem orvosol gyökeresen, mert ezáltal a jelen és jövő közt annyi különbség lesz, hogy most kinevezett idegenek, jövőben pedig választott magyarok töltik be a teméntelen rubrikát s ülnek a halomnyi paragrafus közt. A főispánok, kiket most közbizodalom sugara övedz, igyekezzenek e

bizodalmat még szilárdabbá tenni az által, hogy csak oly férfakkal érintkezzenek s tanácskozzanak, kiken szintén a bizalom lelke nyugszik; igyekezzenek minél több osztályt beszédni a sáncokba, mert a tömeg ragaszkodásában és erejében rejlik a nemzet ereje; minden tettüket az alkotmányosság jelleme bélyegezze s minden eljárásukon a közmegállapodás szelleme lebegjen, hogy a tömeg ne tétovázva, ne kételkedve, hanem vetekedve járjon nyomdokaikon. A választással felruházott tömeg pedig ne nézzen személyt, rokonságot, vallást, vagy egyéni érdeket, hanem tekintse egyedül a közjót s tisztikarát, mint szabadsága s jogai őréit oly féfiakból alkossa össze, kiknek tántoríthatlan jelleméről, lángoló hafiúságáról, nemes irányáról tökéletesen meg van győződve, oly hazafiakból, kik jelét adták, hogy szívük a haza oltára, melyen a honszerelem szent tűzét még az üldöztetések vihára sem volt képes kioltani.

A „Pesti Napló“ nov. 9 diki számában Lónyai Menyhért jeles hazánkfia a megyei rendszer életbeléptetésére nézve következő kívánatokat fejez ki.

„Azon tisztelt honfiak, kik a törvényes állapotrai átmenet nagy, nehéz és sok feleletteherrel járó munkáját magokra vállalák, úgy igyekezzenek intézkedni, hogy mentül rövidebb idő alatt a hátralevő helyeken a főispánok kineveztetvén, a megye alakítását haladéktalanul megkezdhessék.

A megyei bizottmány képeztesse minden osztály s nemzetiségi különbség nélkül, a megye legjelesebb független férfiából.

A tisztviselői kar választassék a legérdemesebb férfiakból; s miután az első magisztratus szolgálati ideje csak addig terjedhet, míg az első országgyűlés a megyei rendszerre nézve érvényes törvényeket hozand; mindenki, kiben a közbizalom özpontosul, vállalja el kivétel nélkül azon hivatalt, melyben megyéjének és így hazájának legtöbbet használhat, legyen az az első vagy utolsó legkisebb hivatal.

Különösen a megyei rendszer megszüntetésekor szolgált tisztviselők kötelessége, helyeiket elfoglalni, hogy ők, kik még jártasok a közigazgatás és igazságszolgáltatás gyakorlatában, oktassák és tanítsák be az új nemzedéket, hogy azokban lehessék egykor méltó utódaikat.“

Tisztelt hazánkfia ez indítványa azért is közfigyelmet érdemel, mert ez által törvényes elvet mentenénk meg, azon elvet, t. i. hogy megyei életünk ereit nem 1860-nál, hanem 1849 nél azon téren eresztenénk meg, melyen megszünt ver-

desni s így nem új életet kezdenénk, hanem csak újra a törvényes térről indulnánk ki. Megjegyezve, hogy a kik az 1848/9 diki bizalmat bármi módon eljátszották, a közvélemény rostáján áthulljanak

Az ily férfiakból alakult tisztikarnál mint a tisztelt hazafi folytatja — közös legyen a törekvés — elfeledve minden régi pártviszályt — a rend, vagyon és személy bátorság megszilárdítására munkálni már azért is, hogy megmutassuk azoknak kik csak a holt paragrafusokban, protocollumokban, és az irka, firka kimérithetlen tömkelegében vélték számunkra feltalálni a kultura és civilisatio egyedüli panaceáját, milyen volt és milyennek kell lenni a józan önkrományzat, mindenki törvényes jogait védő rendszerének, hogy szomszédaink megirigyeljék és ha lehet tanulják el — mi a hazafui érzeten többnyire önérdék feláldozásával járó gyors és olcsó közgazgatás és igazságszolgáltatás rendszere

Végre a megyei gyűléseknél józan korlátok közt tartsuk a tanácskozások folyamát, s különösen a hozandó határozatok határkörét, sohasem feledvén, hogy a *jövő országgyűlés feladata megoldani a nehéz kérdéseket hazánk utolsó szentesített törvényei alapján.*

Dicsőült Széchenyink azt mondja „Világcsimű munkájában, hogy nincs drágább ősi intézménye a magyarnak, mint a megyei rendszer, mert ha alkotmányunkat eltalálnánk is veszíteni, ezt az épségben fentartott megyei rendszer által visszanyerhetjük, melynél fogva ez, mint közös nemzeti kincs, féltékenyen és hiven megőrzendő.

Ez kétségbe vonhatlan igazság, tehát mindenek előtt, megyei rendszer.

Megyei rendszerünk visszaállítása után másik teendőnk készülni az országgyűlésre. A megyei bizottmányok igyekezzenek a bekövetkezendő országgyűlésre oly férfiakat szemelni ki, kiket sem az arany-kulcsal való kacérkodás, sem a vaskulcsstóli félelem hallgatásra nem bírhat, kik nemcsak akarattal, hanem bátorsággal is bírnak arra, hogy a nemzet jogos kívánságait a trón zsámolyához vigyék.

A fejedelem azt ígérte, hogy október 20-diki diplomáját koronázattal pecsétli meg. Atyámfia, férfiak! reményljétek és higgyétek s merem jósolni, hogy teljesedni fog, ha mindnyájan hiszitek, hogy a király a legdiscóbb s legvitézebb nemzete közohajtásának engedve, minden még sajtó sérelmet megorvosland, mielőtt szent István első apostoli s alkotmányos királyunk szent koronáját, melyet annyi fény, dicsőség s nagy

emlék sugároz körül; mielőtt azon koronát, mely egykor szent László, IV-ik Béla, nagy Lajos s Hunyadi Mátyás homlokán ragyogott, fejére tenné. Ez az én hitem és reményem. Magyarok Istene add, hogy ugy legyen!

Az országgyűlés mindenestre tudni fogja teendőjét.

Azért atyámiai férfiak! keljete fel és készülődjete, seregeljete azoknak zászlója alá, kiket a gondviselés vezetőül rendelt s fogjatek a munkához, mert munkában és hadadásban rejlik jövőnk üdve.

Ha e nemzet nem szakad pártokra, melyeknek egyike a tétlenséget, másika a munkát tűzi zászlójára; hanem feláll, mint egy ember és azon hittel fog munkájához, hogy mindennek megadatnak, a miket jogosan kívánhat, akkor hegyeket mozdíthat ki helyükből.

Ugy van atyámiai, férfiak! előre! ez legyen a jelszó, mert valaki az ő kezét az ekeszarvára veti és azokra néz, a melyek ő utána vannak, nem alkalmas az Istennek országára.

Ha egyek leszünk a tettben, mint voltunk az üdvös semmitnem tevésben, ha váll vállat tart, kéz kezét szorit, szív szívén dobog, akkor az országgyűlés is megfelelehet magas feladatának s valósíthatja azon reményeket, melyeket a nemzet oly szívesen fűz annak öszeüléséhez.

A majdan öszeülendő országgyűlést jellemezze a higgadt-ság, a férfias komolyság. Senki ne vigye oda a boszuállás lelkét, mely ront, hanem a keresztyén türelem lelkét, mely épít, s akkor biztosan megfelelehet a nemzet várakozásának. A nemzet közvárakozása pedig az, hogy férfias magaviseletével arra indítandja a fejedelem szívét, miként az a fejedelmi szentesítést nyert törvényeket választja alkotmányos tovább fejlődésünk kiindulási pontjául.

Ez a nagy, de dicső feladat vár a majdan öszeülendő országgyűlésre. És ha ezt keresztülvitte, történetünk évlapjain — nagy — címmel fog megtiszteltetni.

Atyámiai férfiak! szót szóllok tinéktek, nem az ámitás, nem a lázítás szavát, hanem a tiszta igazság s valóság szavát mely legjelesebb hazánkiai legjelesbike Deák Ferenc ajakörül hangzott el: „Magyarországot ohajtott célhoz vezetendi, ha tántoríthatlan szilárdsággal ragaszkodik a jogos és törvényes térhez, s attól sem előre, de sem hátra egy lépésnyire sem távozik.“

születésük körüli időben azon körülmények között, mely egykor
azent I. József, IV-ik béta, nagy Lajos a Hunyadi Mátyás kor
lokán ragyogott, fejére tenné, ha az on hátra és reményem
Magyarok látna add hogy meglegyen.

Az országgyűlés mindenesetre ugyan fogja lefolytatni
Azért a vármegyékkel, községekkel, kőbányákkal, kőszelvényekkel
szerepeltek azoknak a részletek, melyeket a kormányzatnak
földül rendelt a földrajz és a munkások, mert munkában és a
ladsában rejlik jövőnk népe.

Ha e nemzeti nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
tétlenéget, inkább a nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
mint egy ember és azon korszak, a nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
nek megadatnak, a nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
módszert ki helyettesíti.

Ugyan a vármegyék, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
valaki az ő kezét az országgyűlés, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
és utána vannak, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
Ha egyik lelkünk a lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
minem tevéken, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
yen-dobog, akkor az országgyűlés, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
hatnak a választás, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
örk szívesen, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti

A vármegyék, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
szé, a lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
mely lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
kor dicsően, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
kiszáradnak, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
indulnak a lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti

Ha a nagy, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
országgyűlés, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
nagy — nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
A vármegyék, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
em a lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
mely lelkünk, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
hangzott el, Magyarországon, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
földrajzian szívesen, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
készen a szíve, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti, nemzeti
völké."

NYOMATOTT ENGEL ÉS MANDELLONÁL.

